

HOOFDSTUK V: HET LIJDEN VERLICHTEN (1947-1957)

Een gedurfd plan

Al in 1935 vertelde Pater Pio aan de arts Sanguinetti, dat hij de aangewezen persoon was om een kliniek te bouwen in San Giovanni. Vijf jaar later was Sanguinetti er weer met enkele anderen en zij vormden het comité om dit plan te gaan realiseren. Pater Pio gaf het de naam Casa Sollievo della Sofferrenza, Huis ter Verlichting van het Lijden. Bewust had hij woorden als 'kliniek' of 'hospitaal' vermeden. Er stond hem een ziekenhuis voor ogen, waarin zieken en verplegers een huiselijke familie zou vormen. De oorlog verhinderde een onmiddellijke start van het project, maar op 19 mei 1947 werd de eerste steen gelegd. Het terrein was een gift van twee rijke dames, die land bezaten vlak naast het Capucijner-klooster.

Menselijk gesproken was het een gewaagde onderneming. In beginsel, zoals dat meestal loopt, stroomden de giften toe, maar dit stagneerde in 1948. Had Pater Pio niet voldoende geluisterd naar de waarschuwing van Jezus: "Als iemand van u een toren wil bouwen, zal hij er dan niet eerst voor gaan zitten om een begroting te maken of hij wel genoeg bezit om hem te voltooien? Anders zou het hem kunnen overkomen, als hij de fundering heeft gelegd en niet in staat is het werk tot een einde te brengen, dat allen die het zien hem gaan bespotten en zeggen: 'Die man begon te bouwen, maar hij was niet in staat het einde te halen.'"ⁱ Maar toen het er erg somber uitzag, toonde een internationale organisatie voor het herstel van Europa zich bereid financiële ondersteuning te biedenⁱⁱ. Ook Pater Pio organiseerde allerlei acties om geld te blijven vergaren. En deze verschilden in niets van de doorsnee parochie-acties elders: loterijen, voorstellingen, kunstverkoop en zelfs filmvertoningen! Met de opbrengst en subsidies kon de bouw verder gaan. Sanguinetti was de schakel tussen Pater Pio en de bouw. Wekenlang klonken er explosies om de rotsheuvel te slechten en jarenlang reden vrachtwagens met materiaal af en aan. Was het leven in de priorij al sterk

beïnvloed door de massa's pelgrims, de bouw ontwrichtte het nog meer.

Op 22 januari 1953 vierde Pater Pio, dat hij vijftig jaar het kleed der Capucijnen droeg. Hij hernieuwde zijn religieuze Geloften en de Provinciaal sprak enkele afgemeten woorden. Op het gedachtenisprentje liet Pater Pio noteren: *"50 jaar religieus leven; 50 jaar vastgehecht op het Kruis van de Redder; 50 jaar met een verslindend vuur voor de Heer en voor hen, die Hij wil redden. Wat verlangt mijn ziel anders dan hen allen naar U te leiden, o Heer, en geduldig dit vuur te voeden, dat mijn binnenste verteert met een 'Cupio dissolvi', 'Ik verlang heen te gaan'."*ⁱⁱⁱ Over het vuur dat hem verteert, schreef hij al jaren tevoren: *"Ik voel, dat mijn hart en mijn diepste innerlijk totaal verzwoegen worden door vlammen van een onmetelijk groot vuur, dat steeds sterker wordt. Deze vlammen doen mijn arme ziel klaaglijke zuchten uiten... Zij wordt tegelijkertijd vervuld van een buitenmatig grote zoetheid die mij geheel van grote liefde tot God doet ontvlammen."*^{iv} En het verlangen om, zoals Paulus het omschreef, "heen te gaan"^v, dit wil zeggen te sterven en bij Christus te zijn, is haast een constante verzuchting op zijn lippen: *"Bid dat de Heer zich verwaardige mijn ballingschap te verkorten"*^{vi}.

Harde slagen zijn Pater Pio nooit bespaard gebleven. Toen de bouw in volle gang was, overleed Pater Pio's rechterhand Sanguinetti aan een hartaanval. De gestigmatiseerde was, zoals bij de dood van zijn ouders, volkomen van streek. Hij begreep niet waarom God dit had toegelaten. Ook Pater Pio, die de gaven van profetie en hartenschouw ontving, ontkwam zelf niet aan die menselijke situaties, waarin men het "Waarom?" naar God uitschreeuwt.

De opvolger Ghiberis was zeker even bekwaam, maar hij bracht zijn eigen ideeën in naast de oorspronkelijke opzet van de Casa. Zo verlangde hij een loon voor de artsen en selecteerde meer op kwaliteit dan op geloofsovertuiging. Begin 1956 naderde het ziekenhuis haar voltooiing. Een voor die tijd zeer modern en ge-avanceerd gebouw. Op 5 mei volgde de inzegening. Pater Pio las in de open lucht de heilige Mis en zette in een van de weinige toespraken in zijn leven, het programma van de Casa uiteen: *"Dit is het wat de Voorzienigheid met uw hulp gemaakt heeft... Ontneem ons niet uw hulp, werk mee met het apostolaat om het lijden te verlichten, en de goddelijke liefde, die geen grenzen kent en het licht is van God, zal voor ieder van u schatten vergaren, waarvan Jezus op het Kruis ons erfgenamen heeft gemaakt. Dit werk, dat u vandaag ziet, begint nog maar, maar het vraagt uw ruimhartigheid om te groeien en volwassen te worden, zodat het een kleine stad wordt, technisch aangepast aan al de vereisten en in eenklank met de franciscaanse geest, een plaats van gebed en wetenschap, waar mensen verenigd kunnen zijn met de gekruisigde Christus, als een kudde met een Herder."*^{vii} En tegen het verplegend personeel zei hij: *"Uw zending is de zieken te verzorgen. Maar wanneer u geen liefde brengt aan het ziekbed, geloof ik niet dat al de medische ingrepen erg doeltreffend zullen zijn. Breng God naar de zieken, dat zal meer helpen dan alle andere geneesmiddelen."*^{viii}

Het kan misschien wat verwondering wekken dat Pater Pio met de gave van genezing toch zo'n kliniek liet bouwen. Vertrouwde hij niet genoeg op Gods wonderlijk ingrijpen? Nee, de Casa is een teken van zijn lijdens-spiritualiteit, tot voorbeeld voor de wereld. God geeft genezingen, zeker, maar volgens Pater Pio hoort lijden bij dit leven en kan het een wonderlijke kracht zijn voor het heil van de wereld. Lijden is zin-vol, omdat Jezus door te lijden aan het Kruis de zonde uitboet en nieuw leven schenkt. Zo kernachtig stelde Pater Pio het ook en beleefde hij het zelf. *"Ik vraag God te mogen lijden en ik verlang ernaar wegens de vruchten die het oplevert en omwille van de eer en glorie die het God verleent. Door het lijden worden mijn broeders en zusters gered en wordt het lijden van de zielen in het Vagevuur verkort. Wat zou ik meer kunnen verlangen?"*^{ix} Het is belangrijk hier bij stil te staan, want het is een deel van Pater Pio's zending het lijden in de ogen te durven zien en een antwoord te zoeken op de moderne problemen. Want waar wordt nog een duiding gegeven van het lijden in onze moderne wereld? Men verwacht alles van de wetenschap tot het moment, veel sneller dan men dacht, dat die niets meer kan doen, dan de pijn wegsputten en eventueel het 'alternatief van euthanasie' voorhouden! Oosterse religies en New Age-ideologiën proberen het lijden te ontlopen door oppep-technieken en vage beloften over een -onbewezen-reïncarnatie in een beter leven. Alleen een zich vastklampen aan Christus werpt een heel nieuw licht op het lijden; het wordt heil-zaam! "Als de mens deelgenoot wordt aan het lijden van Christus, gebeurt dit omdat Christus Zijn Lijden voor de mens heeft opengesteld, omdat Hijzelf in Zijn heilzaam Lijden in zekere zin deelgenoot is geworden van alle vormen van menselijk lijden. Als de mens door middel van het geloof het verlossende Lijden van Christus ontdekt, ontdekt hij daarin tegelijk zijn eigen lijden en ziet hij door het geloof duidelijk dat dit lijden met een nieuwe inhoud en een nieuwe betekenis verrijkt wordt."^x

Natuurlijk wist Pater Pio dat zo'n overgave bij pijn aan Christus niet van de een op de andere dag eventjes gedaan kan worden. Hij probeerde mensen daarin vooruit te helpen, met geduld en begrip. *"Wanneer de last van het kruis te zwaar gaat drukken, vraag dan God dat Hij u opbeurt. Dit is geen teken van ongeduld of van weerspanning tegenover de Wil van God. Integendeel, op deze wijze nemen we plaats naast de Zoon in de Hof van Olijven, Die Zijn Vader vraagt, Hem de beproeving van het lijden te laten voorbijgaan. Maar we houden ons gereed om ook te zeggen: "Uw Wil geschiede!"*^{xi} Ook hij zelf had jaren geworsteld met zijn eigen leven, totdat hij in de liefde kon staan en ook het lijden als een liefdes-bewijs voor God en de naaste kon aanvaarden.

Hij eiste dan ook een klimaat van liefde in de Casa. Wanneer wij mensen zelf zoveel goeds kunnen doen, is het onaanvaardbaar 'alles maar aan God over te laten'. De medewerkers van de Casa, artsen en de verpleegsters, werden uitgenodigd niet zozeer een beroep uit te oefenen, maar aan een roeping te beantwoorden: "Al wat gij gedaan hebt voor een van deze geringsten van Mijn broeders en zusters, hebt gij voor Mij gedaan."^{xii}

Op 4 april 1957 vertrouwde Paus Pius XII, die veel waardering toonde voor het initiatief van de Casa, de leiding en financiële zorg toe aan Pater Pio. Deze kreeg dispensatie van zijn armoede-gelofte, niet om zelf iets te bezitten, maar wel om de miljoenen lires te kunnen beheren. Deze kapitalen zouden het hem later nog erg moeilijk maken.

"Bidt zonder ophouden"

Aan het einde van de oorlog lanceerde Paus Pius XII een soort gebedsdefensief om de wereld te steunen in haar opbouw en de blijvende vrede af te smeken^{xiii}. Bij Pater Pio riep dit de reactie op om de velen die bij hem kwamen tot gebed aan te sporen. Ook de grote onderneming van de Casa wilde hij omringd zien door gebed. Zo kon iedereen over de wereld zijn bijdrage leveren. In het tijdschrift van de Casa, dat de voortgang van de bouw versloeg, liet Sanguinetti de oproep tot gebed plaatsen. Hier en daar verzamelden zich mensen en ontstonden kleine gebedsgroepen. In juli 1950 stelde men de eerste lijst op met gekende groepen, voornamelijk in Italië. Binnen tien jaar waren ze overal ter wereld, tot in Amerika, India, Australië en België toe^{xiv}.

Pater Pio eiste uitdrukkelijk dat elke groep onder leiding stond van een door de lokale bisschop aangestelde priester. Zo bleef de band met de Kerk verzekerd. Hij had dit goed ingeschat. Want nog tijdens zijn leven kwamen er uitwassen. Groepen die zichzelf gingen promoten en niet het gebed, of groepen die Pater Pio hoger stelde dan Onze Lieve Heer. Een bisschop moest ooit ingrijpen toen een afbeelding van Pater Pio voor het tabernakel werd geplaatst.

Pater Pio stierf tijdens een conferentie van zijn gebedsgroepen. Na zijn dood groeide het apostolaat van het gebed door. Paus Paulus VI constateerde: "Pater Pio heeft naast zoveel andere grote en goede werken, ook deze schaar, deze stroom van biddende personen verwekt."^{xv} Deze gebedsgroepen mogen gerekend worden tot de nieuwe bewegingen, die de heilige Geest in het hart van de Katholieke Kerk heeft laten opkomen. Dertig jaar na de oprichting van de Casa kregen de groepen een nieuw statuut, erkend door de heilige Stoel^{xvi}. Het betekent dat deze beweging volledig binnen en ten dienste van de Kerk staat en niet eigen wegen inslaat, die wegvoeren van Christus en tegen de geest van de stichter Pater Pio ingaan.

De opzet van een gebedsgroep is zeer eenvoudig. Men komt minimaal een maal per maand bijeen. Een voorzitter, vicevoorzitter en secretaris zorgen voor de praktische zaken en contacten. De geestelijk leidsman geeft een korte inleiding over de spiritualiteit van Pater Pio en zijn gebedsgroepen. De Eucharistie wordt gevierd, het Rozenhoedje gebeden en eventueel ook delen uit het kerkelijk Getijdengebed. De belangrijkste intenties zijn de noden van de Kerk, van de Paus en bisschoppen, roepingen, heiliging van de priesters, bekering van de zondaars en ongelovigen, de zieken, ouderen en stervenden. Buiten deze bijeenkomsten wordt van de leden verwacht,

dat zij hun gebed ondersteunen door werken van barmhartigheid, boete en offers. De centrale zetel van de groepen is uiteraard in San Giovanni, waar een nieuwe groep zich dient aan te melden om officieel erkend te zijn. Twintig jaar na het overlijden van Pater Pio waren er zo'n 2200 groepen geregistreerd.

Naast deze gemeenschappelijke beweging, bestaat de mogelijkheid 'geestelijk kind' te worden van Pater Pio. Het idee kwam van fra Modestino in 1956. Hij ontmoette velen, die niet in staat waren naar San Giovanni te reizen, maar toch Pater Pio wilden volgen. Modestino vertelde dit aan Pater Pio en stelde voor dat iemand toch met hem verenigd zou kunnen zijn door een soort 'geestelijke pelgrimage', namelijk het dagelijkse rozenhoedje en een maal per maand de Mis mee vieren voor de intenties van Pater Pio. "*En ik, mijn dierbare Modestino, hoe kan ik zo'n verzoek weigeren? Doe wat je verlangt te doen en ik zal je helpen.*"^{xvii} De voornaamste 'regel', die Pater Pio zijn geestelijke kinderen gaf, was te volharden in het gebed en in hun gedrag hem niet te beschamen. Ook na zijn dood bleven de aanmeldingen komen. Het is een bewijs, dat het celibaat, het afstand doen van kinderen naar het vlees, vruchtbaar kan zijn op een geestelijke wijze.

Pater Pio zelf behoorde tot de grote gebedszielen van de Kerk. Bidden was voor hem een terugkerende opwelling van het hart om zich weer tot Jezus of Maria te richten. Een medebroeder herkende in Pater Pio een mens, die evenals Sint Franciscus "gebed is geworden"^{xviii}, iemand die leefde van en in God. Liefde zoekt contact en bidden is ten diepste deze liefdevolle omgang met de Vader betreden, door de Zoon in de heilige Geest. Bidden is verre van saai of soft. Het is een onvermoede "wereld van het gebed" betreden, waarin dankzegging, stille aanbidding, beschouwing, voorbede, smeken, ontvangen en ontmoeten elkaar afwisselen.^{xix} Pater Pio: *"Wanneer je tijdens het gebed tot de Heer kan spreken, spreek dan met Hem, loof Hem. Als je niet kan spreken omdat je dor bent, wees dan niet ontevreden over de bedoelingen van de Heer. Doe zoals de hovelingen ten tijde van Daniel: sluit je op in je kamer en betuig Hem eer. Hij, Die je ziet, verheugt Zich over je aanwezigheid. Hij zal je stil begunstigen en een andere keer zal je getroost worden wanneer Hij je bij de hand neemt. Hij zal met je spreken. Hij zal samen met jou honderd stappen doen door de lanen van Zijn gebedstuin."*^{xx}

In de biechtstoel

Het gebeurde meer dan eens, dat Pater Pio het absolutie-woord "Ik ontsla u van uw zonden", maar moeizaam over de lippen kreeg. Hij moest het als het ware veroveren door met Christus aan het Kruis dit woord te bidden: "Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen." Maar klonk het 'Ego te absolvo...', dan vloeide er een heerlijke geur van zijn mond^{xxi}.

Men schat het aantal biechtelingen bij Pater Pio gedurende zijn tijd in San Giovanni op twee miljoen. Tot aan 1923 hoorde hij 15 tot 19 uur biecht. 's-Ochtends de vrouwen in de biechtstoel, 's-middags de mannen in de sacristie. In de jaren 50 slonk die tijd tot 5 à 8 uur. De laatste jaren was het nog maar 2 uur. De rij was altijd enorm en de teleurstelling groot, wanneer iemand haast aan de beurt was, maar Pater Pio met biechthoren stopte. Het gebeurde ook dat de 'vrome vrouwen' voordrongen, of hun plaats vooraan voor veel geld 'verkochten'. In 1950 vond er een incident plaats. Een vrouw verzette zich tegen de terreur van de 'pie donne' en trok een mes. Pater Pio kwam verstoord uit de biechtstoel en stuurde haar weg! Vanaf toen voerden de paters een systeem met nummertjes in, voorzien van handtekeningen tegen vervalsing.

Toch duurde een biecht bij Pater Pio maar vijf minuten. Voor het overgrote deel van de biechtelingen was het een normale biecht. Wel verlangde Pater Pio uitdrukkelijk oprecht berouw en het voornemen zich te beteren. De korte

ontmoeting met deze biechtvader, die met Christus leed door en voor de zonde, maakte een diep bewustzijn over de realiteit van de zonde wakker. Bij een enkele biecht verlichtte de heilige Geest Pater Pio's verstand en kreeg hij wijsheid om iemand te leiden. Dit gebeurde zeker niet aan de lopende band, zoals wel eens gesuggereerd is. Maar in die gevallen, nam hij het initiatief: "*Ik zal het woord voeren.*" Hij noemde al de zonden en de biechteling had dit maar te beamen: "Si, padre." Er bestaan meerdere getuigenissen, dat Pater Pio op zo'n moment de biechteling door en door kende.^{xxii} Binnen enkele minuten werden door deze gave levens veranderd, ongeloof vernietigd en immorele levenspatronen gestopt. Veel van de mensen die dit betrof werden trouwe medewerkers van Pater Pio in zijn apostolaat.

Normaal voelden mensen zich op hun gemak bij Pater Pio of stelde hij hen gerust. Maar hij was veeleisend en besloot af en toe de absolutie niet te geven^{xxiii}. Soms gebeurde dit omdat hij achter een al te modieuze kledij een losbandig leven vermoedde, soms omdat hij wist dat de belijdenis onvolledig en onoprecht was geweest. Hij doorbrak hiermee het gevaar, dat mensen maar blijven zondigen 'omdat je altijd weer kan biechten'. Pater Pio wilde het Bloed van Christus "*niet te snel weggooien*"^{xxiv} bij zielen die er

toch niets mee doen. "*Bedenk dat het beter is in deze wereld door een mens te worden terecht gewezen, dan in de andere wereld door God!*", zei hij^{xxv}. Deze strengheid paste natuurlijk in een tijd, waarin biechten nog normaal gepraktiseerd werd door Katholieken. Tegenwoordig is het naderen tot dit Sacrament -het neemt weer toe, ook onder jongeren- in de meeste gevallen al een teken van een goede gesteltenis.

Pater Pio had een diep besef van de zonde, ook van zijn eigen zonden. In bepaalde perioden van zijn leven biechtte hij haast dagelijks. Hij offerde ook veel voor de biechtelingen en nam -zoals eens de pastoor van Ars- een deel van de penitentie zelf op zich. Regelmatig zei hij, dat het geduldig verdragen van de zorgen van elke dag al een penitentie genoeg was voor de mensen^{xxvi}. Maar hij was zich evenzeer bewust van het heil, dat de Heer in dit Sacrament aan de zielen schonk. Concrete zondige daden vragen toch om een concrete daad tot bekering en verzoening. Aan de zondaar de stap te zetten tot de biecht, aan Christus hoorbaar het woord te laten klinken langs de priester: "Ik ontsla u van uw zonden." En deze concrete ontmoeting met Christus kan door geen stille persoonlijke belijdenis vervangen worden. Natuurlijk is Hij bereid te vergeven zodra wij onze zonden belijden. Maar Hij verlangt aan ons dat verlossende woord te laten horen en daarom heeft Hij Zijn Apostelen de volmacht van de absolutie gegeven: "Aan wie gij de zonden vergeeft, zijn ze vergeven."^{xxvii}

Pater Pio is één van de begenadigde biechtvaders geweest, die de Heer van tijd tot tijd aan Zijn Kerk geeft. Zo was er Philippus Neri, de pastoor van Ars, Don Bosco, Leopold Mandic en in de Russische Kerk Joannes Kroonstad. Zij dienen als gidsen voor dit Sacrament. En in een periode waarin men meende een Sacrament van Christus maar af te schaffen -een vreemd initiatief overigens-, verpersoonlijkt iemand als Pater Pio de biecht, de toezegging van Gods barmhartigheid in dit Sacrament. De heilige Geest laat zich niet afschaffen, maar vindt na een tijdje weer open harten zonder rancune of hoogmoed, en kan weer nieuw beginnen.

Een Pio-grafie

Het griekse '*grafein*' -van *biografie*, *kalligrafie*, *fotografie* e.d.- betekent eigenlijk uittekenen, schetsen. Het tekenen van letters heeft het de betekenis 'schrijven' gegeven. In een kleine Pio-grafie wordt Pater Pio nu uitgetekend zoals hij in het 'gewone' leven -als dat woord bij hem van toepassing is- was. Over zijn echte gestalte ligt namelijk een wolk van wonderen.^{xxviii} De grap ging dat hij in 24 uur 25 mirakels verrichtte. En toch merkte een medebroeder uit het klooster op, dat hij pas uit boeken over

Pater Pio van al die wonderen vernam. Zelf kende hij hem als een hartelijke kloostergenoot, zij het gestigmatiseerd en met een druk biechtapostolaat. In de alledaagse omgang was Pater Pio toch niet veel anders dan de anderen. Hij was opgeruimd, gevat, maar ook fel en ongeduldig. Hij ging graag met kinderen om en ontsnapte wel eens aan vergaderingen om chocolaatjes uit te delen. Aan journalisten en fotografen had hij een hekel: "*Gooi ze eruit! Roep de politie!*"^{xxxix} Ook de TV, die eind jaren '50 opkwam, keurde hij geen blik waardig. Hij doorzag welk een inbreuk dit apparaat zou doen op het gezinsleven en dat de TV het boze oog der immoraliteit kon worden. Vrouwen die zich 'als mannen' kleden of in te korte rokken liepen verdreef hij luidruchtig. Maar even luid was zijn humor en kameraadschap. Een goede vriend vloerde hij eens in een ouderwets robbertje vechten. Zijn grappen waren zeker niet altijd braaf. Hij hield ervan -al vanaf zijn noviciaat hebben we gezien- iemand de stuipen op het lijf te jagen. Bij een inentingssessie voor de gemeenschap, deed hij alsof de naald ontzettend pijn deed. Een broeder viel flauw en een ander bood toch maar zijn arm als een soort martelaar. Vreemd genoeg viel het best mee. "*Natuurlijk*", antwoordde Pater Pio, "*De naald zag dat je bang was en wilde je daarom geen pijn doen.*"^{xxx} Tegen mensen, die hem als fanatiekelingen vereerden, viel hij fel uit. Met een meezinnige opmerking stuurde hij religieuzen weg, die relikwieën van hem wilden: "*Gaat terug naar jullie klooster en maakt jullie eigen relikwieën.*"^{xxxi} Hij hield niet van besluiteloosheid, maar drukte toch nooit zijn wil door, tenzij hij wist dat Gods Wil op het spel stond.

Deze toegankelijke kant van Pater Pio, die het grootste deel van zijn omgang met anderen bepaalde, gaat vaak wat verloren in de controversen, de charismata, zijn innerlijke duisternis en de wonderen. Toch tonen vele foto's hem te midden van zijn medebroeders in de kloostertuin, zich alleen onderscheidend door de handschoenen over zijn stigmata. Vele mensen gingen zo vertrouwd met hem om en zagen hem zo graag, dat elk idee van een barrière onwaar is. Hij won de harten met zijn ongecompliceerde vriendelijkheid en menselijke reacties.

Toch liet zijn dagorde weinig ruimte voor rustige contacten. Hij stond rond 3.30 uur in de nacht op en bereidde zich voor op de heilige Mis door gebed en de rozenkrans. Tussen 5.00 en 7.00 uur las hij de Mis en nam ruim de tijd voor dankzegging. Daarna begon het biechthoren tot een uur of tien. Na enkele uren gebed op zijn cel deelde hij de maaltijd en de recreatie met zijn medebroeders. In de siëstatijd van 13.30 tot 14.30 uur bad hij de rozenkrans en dommelde daarbij wel eens in. De namiddag werd besteed aan biechthoren vooral van de mannen. Tegen 17.00 uur sloot Pater Pio zich aan bij de Vespers en een kort Lof in de kloosterkapel. Pas in de avond kwam het tot wat langduriger ontmoetingen met deze en gene in de tuin of op de veranda. Soms was er kloosterraad, soms gaf hij conferenties en tijdens de bouw van de Casa verlangde hij elke dag door de verantwoordelijken op de hoogte gehouden te worden. Na de completen bezocht hij even de overste Agostino. De celdeur van Pater Pio stond tot 22.00 open voor wie wilde komen praten. Daarna nam hij weer tijd voor geestelijke lezing en gebed. Het kon gebeuren dat pas na middernacht het licht op zijn cel uitging.^{xxxii}

- i. Lc. 14,28-30
- ii. De UNRRA, United Nations Relief and Rehabilitation Administration, **Ruffin**, blz.282.
- iii. **Derobert**, blz.733.
- iv. *Brieven*, nr.225, blz.360 van 30-1-1915.
- v. Fil.1,23.
- vi. *Brieven*, nr.89, blz.130 van 20-6-1912.
- vii. **Ruffin**, blz.286.
- viii. **Derobert**, blz.737.
- ix. **Arni**, blz.272.
- x. Paus **Johannes Paulus II**, *Het heilzaam Lijden*, Apostolische brief van 11-2-1984, uit nr.20. Een brief die het probleem van het lijden op een realistische, pastorale en diepzinnige manier benadert.
- xi. **Arni**, blz.278-279.
- xii. Math. 25,40.
- xiii. "Een keten van gebed is nodig van berouwvolle mensen, die zich innig met Christus verbinden en zich minstens één maal per maand voeden met de Eucharistie en anderen aansporen hun voorbeeld te volgen," aldus Paus Pius XII op 7 februari 1943.
- xiv. **Arni**, blz.322.
- xv. Uitspraak van 24-9-1974 tijdens een bedevaart van de gebedsgroepen naar Rome, geciteerd in *De Gebedsgroepen van Pater Pio; Historische aantekeningen; nieuw Statuut*, Foggia z.j. blz.25.
- xvi. *De Gebedsgroepen van Pater Pio; Historische aantekeningen; nieuw Statuut*, Foggia z.j.
- xvii. **Derobert**, blz.768.
- xviii. Aldus pater Gerardo **Di Flumeri**, *Uit de pen van Pater Pio: "Gebed geworden"*, in *De Stem* jrg.2, nr.4, blz.16-17.
- xix. Boeken die deze diepte van het gebed aangeven zijn o.a. Adrienne **von Speyr**, *De wereld van het gebed*, Bonheiden 1989 en Jean **Lafrance**, *Geef mij een woord*, Tielt 1993.
- xx. Uit Pater **Pio**, *Goeie Dag!... Een gedachte voor elke dag van het jaar*, San Giovanni Rotondo 1982, blz.17, nr.7.

xxi. **Ruffin**, 176.

xxii. *The Voice*, 1989, no.7, blz.4-6: *His manner of confessing*.

xxiii. Zie hierover o.a. Adrienne **von Speyr**, *De Biecht*, Bonheiden, 1998, blz. 271-272, waarin aangegeven wordt dat het niet absolveren in dienst staat van het ooit ervaren van "een grotere liefde" (blz.271).

xxiv. **Ingoldsby**, blz.68.

xxv. Uit de inleiding van Mgr.**Carta**, *De man die de absolutie geeft*, in *De Stem*, jrg.4,nr.4, blz.9-11, blz.10.

xxvi. **Ruffin**, blz.301.

xxvii. Joh. 20,23.

xxviii. Die zijn 'in'. Zie het journalistieke werk van Jos **Vrackx**, *De terugkeer van het wonder. Het bovennatuurlijke op het einde van de eeuw*, Leuven - Kampen, 1997. Over Pater Pio blz.162-171. En Renzo **Allegrì**, *De wonderen van Pater Pio*, Venlo-Antwerpen 1998.

xxix. **Ruffin**, blz.293-294.

xxx. Zie *De humor van Pater Pio*, in *De Stem*, jrg.4, nr.6, blz.9-11.

xxxi. **Ruffin**, blz.293.

xxxii. Zie *Een dag van Pater Pio* in *De Stem*, jrg.4, nr.4, blz.14-15.

Verklaring van de gebruikte afkortingen

Arni	Broeder Arni Decorte , <i>Padre Pio</i> , Bierbeek 1987.
<i>Brieven</i>	Pater Pio , <i>Brieven. Briefwisseling met zijn Geestelijke Leiders 1910-1922</i> , Berlicum-Tielt 1993, vertaald door pater Dr.Chr.Niederer S.J.
Derobert	Père Jean Derobert , <i>Padre Pio, transparent de Dieu. Portrait spirituel de Padre Pio au travers de ses lettres</i> , Hovine, Marquain 1987.
<i>De Stem</i>	<i>De Stem van Pater Pio</i> , tweemaandelijks tijdschrift van de Stichting de Stem van Pater Pio, Berlicum. 1 ^{ste} nummer maart 1994.
Ingoldsby	Mary E. Ingoldsby , <i>Padre Pio. His Life and Mission</i> , Dublin 1984 ² .
<i>KKK</i> .	<i>Katechismus van de Katholieke Kerk</i> , Brussel-Utrecht 1995.
Ruffin	C.Bernard Ruffin , <i>Padre Pio: The True Story</i> , revised and expanded edition, Huntington, Indiana 1991.
<i>The Voice</i>	<i>The Voice of Padre Pio</i> , maandelijks tijdschrift, Capucin Friary, San Giovanni Rotondo. 1 ^{ste} nummer februari 1971.

